Valiokunnan lausunto MmVL 31/2025 vp─ E 80/2025 vp

Maa- ja metsätalousvaliokunta

Valtioneuvoston selvitys: Komission tiedonanto luontohyvityksiä koskevasta etenemissuunnitelmasta

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvoston selvitys: Komission tiedonanto luontohyvityksiä koskevasta etenemissuunnitelmasta (E 80/2025 vp): Asia on saapunut maa- ja metsätalousvaliokuntaan mahdollisia toimenpiteitä varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:
- johtava asiantuntija Johanna Vanhatalo, maa- ja metsätalousministeriö
- erityisasiantuntija Suvi Borgström, ympäristöministeriö
- tutkimuspäällikkö, erikoistutkija Janne Artell, Luonnonvarakeskus
- puheenjohtaja, professori Janne Kotiaho, Suomen Luontopaneeli
- juristi Anna-Rosa Asikainen, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry
- kansainvälisten- ja EU-metsäasioiden päällikkö Maija Rantamäki, Metsäteollisuus ry
- monimuotoisuusasiantuntija Liisa Toopakka, Suomen luonnonsuojeluliitto ry

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:
- Metsähallitus
- Suomen ympäristökeskus
- Metsäbiotalouden tiedepaneeli
- Svenska lantbruksproducenternas centralförbund SLC rf
- Sahateollisuus ry

VALTIONEUVOSTON SELVITYS

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Komissio julkaisi 7.7.2025 tiedonannon luontohyvityksiä koskevasta etenemissuunnitelmasta (COM(2025) 374 final). Etenemissuunnitelmassa esitetään erilaisia toimenpiteitä luontohyvitysmarkkinoiden kehittämiseksi EU:ssa vuosille 2025–2027. Tiedonannon mukaan

komission tarkoituksena on tiedonannossa esitettyjen toimenpiteiden pohjalta arvioida, millaisia jatkotoimia EU-tasolla jatkossa tarvitaan. Komissio perustaa laaja-alaisen luontohyvityksiä käsittelevän asiantuntijatyöryhmän, jonka työ käynnistyy vuoden 2025 loppuun mennessä.

Pääasiallinen sisältö

Komission tiedonanto esittelee luontohyvityksiä koskevan etenemissuunnitelman, jonka tavoitteena on täydentää luontokadon pysäyttämiseen riittämätöntä niin EU:n kuin kansallista julkista rahoitusta tukemalla laadukkaiden luontohyvitysyksiköiden kehittämistä.

Pyrkimyksenä on täydentää luontorahoituksen eri lähteitä, kuten julkista rahoitusta, tukemalla sellaisten luotettavien välineiden – luontohyvitysten – kehittämistä, jotka muuttavat luontoinvestoinnit luotettavaksi arvoa muodostavaksi tekijäksi. Tiedonannossa nostetaan esiin esimerkkejä EU:ssa ja sen ulkopuolella jo käyttöön otetuista luontohyvityksiä koskevista aloitteista. EU:ssa Ranska on ottanut käyttöön järjestelmän, joka perustuu luonnon kompensaatio-, ennallistamis- ja villiinnyttämiskohteiden luomiseen, Irlanti on suunnitellut vapaaehtoisen rahoitusjärjestelmän turvemaiden ennallistamista varten ja Suomi on ottanut hiljattain käyttöön vapaaehtoisen ekologista kompensaatiota koskevan järjestelmän.

Etenemissuunnitelmassa korostetaan, että jäsenvaltiot voisivat käyttää luontohyvityksiä ennallistamisasetuksen kansallisten tavoitteiden ja velvoitteiden toimeenpanon rahoittamiseen.

Valtioneuvoston kanta

Suomi pitää tervetulleena komission tiedonantoa luontohyvityksiä koskevasta etenemissuunnitelmasta. Suomi pitää tärkeänä, että luontohyvitysten kehittämisessä edetään laajassa yhteistyössä, tieteellisesti perustellusti, läpinäkyvästi ja vapaaehtoisuuteen pohjaten.

Suomi katsoo, että luontohyvitykset voivat olla keskeinen väline yksityisten luonnon kannalta positiivisten investointien lisäämisessä. Julkista rahoitusta on käytettävissä rajallisesti, joten luonnonarvomarkkinoille ja ennallistamistoimiin tulisi pystyä ohjaamaan myös markkinaehtoisia investointeja. Ne voivat samalla tarjota muun muassa maanomistajille uuden ansaintalähteen ja luoda uutta liiketoimintaa.

Suomi pitää tärkeänä sertifioinnin ja luontohyvitysten perustamista tieteellisesti todennettaviin mittareihin ja tutkimukseen perustuviin standardeihin, riippumattomaan seurantaan, avoimuuteen sekä luotettavaan ja selkeään hallinnolliseen kehykseen. Luontohyvitysten tulisi olla toimijoiden näkökulmasta toteuttamiskelpoisia, jotta niitä voidaan laajamittaisesti hyödyntää. Suomi kannattaa laaja-alaista yhteistyötä eri sidosryhmien, kansainvälisten toimijoiden sekä EU:n ja sen jäsenvaltioiden välillä järjestelmän kehittämisessä, jäsenvaltioiden aktiivista roolia asiantuntijaryhmässä ja pilottiluonteisten rahoitusmekanismien käyttöönottoa. Komission ehdotus julkisesta siemenrahoituksesta on kannatettava. Suomi korostaa, että pilottiluonteiset hankkeet ja siemenrahoitus tulisi rahoittaa EU-budjetissa jo olemassa olevin määrärahoin. Suomen tavoitteena on osallistua aktiivisesti EU-tason järjestelmän kehittämiseen.

Suomi pitää tärkeänä, että jatkotyössä selvitetään, miten luontoyksiköiden kysyntää ja tarjontaa voidaan edistää tasapainoisesti. Markkinoiden käynnistyminen voi edellyttää esimerkiksi välittäjäorganisaatioita sekä luonnonhoitotoimia suunnittelevia tahoja. Suomi on halukas pilotoimaan tällaisten käytännöllisten markkinaratkaisujen kehittämistä kysynnän ja tarjonnan kohtaamisen edistämiseksi.

Suomi pitää tärkeänä, että luontohyvitysjärjestelmän kehittämisessä kiinnitetään erityistä huomiota pienten ja keskisuurten yritysten sekä maanomistajien toimintaedellytyksiin. Luonnonarvomarkkinoiden tulisi voida mahdollistaa suojelua, ennallistamista, luonnonhoitoa sekä muuta taloudellista toimintaa. Suomi yhtyy komission näkemykseen, että luonnon monimuotoisuutta ja luontoa koskevilla rahoitusvälineistöillä voidaan myös vahvistaa biotaloutta.

Suomi korostaa lieventämishierarkian, jonka mukaan haittoja luonnolle on ensisijaisesti vältettävä, sen jälkeen minimoitava ja vasta viimesijaisena keinona toteuttaa hyvittäviä toimenpiteitä, noudattamisen tärkeyttä luontohyvitysmarkkinoilla. Kuten tiedonannossakin todetaan, luontohyvitykset tarkoittavat luonnon kannalta suotuisia toimia, jotka menevät pidemmälle kuin lakisääteiset velvoitteet ja pakollinen lieventämishierarkia. Samoin on tärkeää, että huomioidaan luonnon monimuotoisuuden paikallinen luonne ja paikalliset erityispiirteet. Suomi ei katso EU:n sisällä luonnonarvojen vaihdantaa mahdolliseksi siinä tarkoituksessa, että luonnolle aiheutuvaa haittaa voisi korvata toisaalla tehtävin toimin.

Suomi suhtautuu varauksella ennenaikaiseen hiili- ja luontohyvitysmarkkinoiden yhdistämiseen. Hiilimarkkinoilta saatuja oppeja voidaan hyödyntää luonnonarvomarkkinoiden kehittämisessä. Yhdistäminen edellyttää vielä huomattavasti lisää tutkimustietoa tuekseen.

On tärkeää, että EU-tason työssä otetaan huomioon kansallisesti jo tehty kehittämistyö ja EU-tason toimet tukevat ja täydentävät kansallisten järjestelmien kehittämistä. Myös hallinnollisen taakan lisääntymistä tulisi välttää. Komission ehdotuksessa ei yksilöidä, miten kansalliset järjestelmät sovitettaisiin yhteen EU-tason kehyksen kanssa, mutta Suomi pitää tärkeänä, että kansallista luontohyvitysjärjestelmää voidaan jatkossakin hyödyntää.

Suomi pitää tärkeänä, että luonnonarvomarkkinoita kehitettäessä huomioidaan myös vaikutukset turvallisuudelle ja huoltovarmuudelle.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Komission tiedonannon lähtökohdista

Komissio julkaisi heinäkuussa 2025 tiedonannon luontohyvityksiä koskevasta etenemissuunnitelmasta. Tiedonannon mukaan nykyinen julkinen rahoitus ei yksin riitä luonnon monimuotoisuuden suojelutarpeen edistämiseksi. Etenemissuunnitelmassa esitetään erilaisia toimenpiteitä vuosille 2025—2027 luontohyvitysmarkkinoiden kehittämiseksi Euroopan unionissa. Tiedonannon mukaan luonnonarvomarkkinat voivat tarjota uudenlaisen välineen yksityisten investointien ohjaamiseen luonnon kannalta positiivisiin toimiin sekä uusien

liiketoimintamallien syntymiseen. Erityisesti maaseudulla luonnonarvoyksiköt voivat avata uusia ansaintamahdollisuuksia ja tukea alueellista elinvoimaa. Tiedonannon taustalla vaikuttaa erityisesti EU:n ennallistamisasetus, jonka toimeenpano edellyttää nykyisten julkisten rahoitusvälineiden täydentämistä yksityisillä investoinneilla.

Maa- ja metsätalousvaliokunta käsitteli komission ehdotusta ennallistamisasetukseksi lausunnossaan syksyllä 2022 (MmVL 28/2025 vp — U 76/2022 vp) ja nosti erityisesti esiin Suomen kansalliset erityispiirteet, kuten laajan yksityisen maanomistuksen ja maa- ja metsätalouden merkityksen. Lisäksi valiokunta korosti Suomen pitkäaikaista kokemusta vapaaehtoisista luonnonsuojelua edistävistä toimista ja katsoi, että tutkimustietoon perustuvien vapaaehtoisten suojelukeinojen kehittäminen on jatkossakin ensiarvoisen tärkeää. Suomessa erityisesti Metsien monimuotoisuuden toimintaohjelma (METSO) ja elinympäristöjen tilan parantamiseen keskittyvä Helmi-ohjelma ovat saavuttaneet hyvin hehtaarimääräiset suojelutavoitteensa, minkä lisäksi suojelun vapaaehtoisuus on vahvistanut laajalti toimenpiteiden hyväksyttävyyttä ja suojelun sosiaalista kestävyyttä. Maa- ja metsätalousvaliokunta korostaa, että luonnonarvomarkkinat eivät korvaa julkisen rahoituksen tarvetta, mutta ne voivat täydentää esimerkiksi edellä mainittuja METSO- ja Helmi-ohjelmia. Julkisen ja yksityisen rahoituksen on toimittava jatkossakin toisiaan täydentäen.

Maa- ja metsätalousvaliokunnan saamassa selvityksessä on korostettu, että luontokadon pysäyttäminen ei ole mahdollista ilman, että haittoja vältetään ja lievennetään erilaisin toimenpitein, ja että väistämättöminä jäljelle jäävät luontohaitat hyvitetään täysimääräisesti. Valtioneuvoston kannan mukaan Suomi korostaa lieventämishierarkian noudattamisen tärkeyttä luontohyvitysmarkkinoilla. Lieventämishierarkian mukaan haittoja luonnolle on ensisijaisesti vältettävä, sen jälkeen minimoitava ja vasta viimesijaisena keinona tulee toteuttaa hyvittäviä toimenpiteitä. Luontohyvitysmittareiden ja -markkinoiden tulee olla kytköksissä lievennyshierarkian periaatteisiin. Maa- ja metsätalousvaliokunta yhtyy valtioneuvoston kantaan ja katsoo, että luonnonarvomarkkinoiden kehittämisessä tulee edetä laajassa yhteistyössä, tieteelliseen tietoon perustuen, läpinäkyvästi ja vapaaehtoisuuteen pohjaten.

Komission tiedonannossa on nostettu esiin, että Suomi on edelläkävijä luonnonarvomarkkinoiden kehittämisessä. Suomessa on jo otettu käyttöön vapaaehtoinen ekologisen kompensaation järjestelmä, joka perustuu luonnonsuojelulakiin ja ympäristöministeriön asetukseen vapaaehtoisesta ekologisesta kompensaatiosta. Järjestelmä perustuu tieteellisesti vahvistettuihin mittareihin, hyvitysten viranomaisvarmennukseen, julkiseen rekisteriin ja tuotettujen luonnonarvojen pysyvään suojeluun. Lainsäädäntöä ollaan edelleen kehittämässä niin, että tuotettuja luonnonarvoja voitaisiin käyttää myös muuhun kuin ekologiseen kompensaatioon, eli esimerkiksi yritysten luontovastuullisuuden osoittamiseen. Valtioneuvoston selvityksessä todetaan, että komission ehdotus tukee lähtökohtaisesti Suomen nykyistä sääntelyä. Maa- ja metsätalousvaliokunta pitää tärkeänä, että komission etenemissuunnitelman jatkovalmistelussa varmistetaan, että mahdollinen EU-tason sertifiointi- ja rekisterijärjestelmä voidaan sovittaa yhteen kansallisen järjestelmän kanssa.

Valiokunnan lausunto MmVL 31/2025 vp

Luonnonarvomarkkinoiden kehittäminen

Maa- ja metsätalousvaliokunta toteaa, että luonnonarvomarkkinat ovat ekologista kompensaatiota laajempi käsite. Luonnonarvomarkkinat voivat tarkoittaa suojelun lisäksi myös ennallistamista, luonnonhoitoa sekä muuta taloudellista toimintaa. Luonnonarvokaupan kehittämisessä on tärkeää pitää auki mahdollisuus myös sellaiselle luontotekojen rahoittamiselle, jossa ei ole tarkoitus hyvittää rahoittajan aiheuttamaa haittaa, vaan toteuttaa luonnontilan parantamista ilman hyvitysvastinetta. Lainsäädännön velvoittamana toteutettavan ekologisen kompensaation ja vapaaehtoisten luonnonarvomarkkinoiden erottelemiseksi luonnonarvoyksikön käsite on tästä näkökulmasta osuvampi kuin tiedonannossa suomeksi käytetyn luontohyvityksen käsite. Maa- ja metsätalousvaliokunnan lausunnossa viitataan siten jäljempänä komission tiedonannon suomennoksessa käytetyn luontohyvitysmarkkinat -käsitteen sijaan luonnonarvomarkkinoihin.

Maa- ja metsätalousvaliokunta toteaa, että luonnonarvomarkkinat eivät synny ilman tarjontaa, jonka merkittävimmän tuottajapotentiaalin muodostavat yksityiset maanomistajat sekä maa- ja metsätaloustuottajat. Maa-, metsä- ja vesialueiden omistajat ja hallinnoijat ovat näin ollen avainasemassa markkinoilla kaupattavien luonnonarvojen tuottamisessa. Heidän osallistumisensa toimivan ja toteutuskelpoisen järjestelmän kehittämistyöhön on olennaisen tärkeää. Valtioneuvoston kannan mukaan Suomi pitää tärkeänä, että järjestelmän kehittämisessä kiinnitetään huomiota pienten ja keskisuurten yritysten sekä maanomistajien toimintaedellytyksiin. Myös hallinnollisen taakan lisääntymistä tulee välttää. Kehittyvät luonnonarvomarkkinat voivat monipuolistaa elinkeinoja ja synnyttää liiketoimintaa välittäjäorganisaatioille. Maa- ja metsätalousvaliokunta korostaa, että maa- ja metsätaloustuotannossa olevilla alueilla on mahdollista tuottaa samaan aikaan ja rinnakkain erilaisia hyötyjä ja arvoja.

Pellervon taloustutkimus PTT:n lokakuussa 2025 julkaiseman selvityksen mukaan luonnonarvomarkkinat toimivat maa- ja metsätalouden täydentävänä tulonlähteenä, ei nykyisen talouskäytön korvaajana. Maa- ja metsätalouden osalta luonnonarvokaupan arvioidaan ohjautuvan pääasiassa heikkotuottoisille ja suojeluun soveltuville talouskäytön ulkopuolisille aloille, joten kansallisella tasolla vaikutus ruuantuotantoon sekä metsien talouskäyttöön arvioidaan selvityksessä vähäiseksi. Maa- ja metsätalousvaliokunta pitää tätä tärkeänä, sillä ruuantuotanto on maatalouden tärkein tehtävä ja huoltovarmuuden perusta. Kannattava ja kokonaiskestävä metsätalous on puolestaan metsäalan arvonluonnin perusta. Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, ettei talouskäytössä olevia metsiä merkittävässä määrin ohjaudu kokonaan talouskäytön ulkopuolelle. Jatkovalmistelussa tulee huolehtia, että luonnonarvomarkkinoiden ekologisten, taloudellisten ja sosiaalisten vaikutusten arviointia jatketaan ja tarkennetaan samalla kun markkinoihin liittyviä menetelmiä ja hallintomalleja kehitetään. Turvallisuuden ja huoltovarmuuden lisäksi myös kilpailukykyyn kohdistuvat vaikutukset on luonnonarvomarkkinoita kehitettäessä otettava huomioon.

Valtioneuvoston kannan mukaan hiili- ja luonnonarvomarkkinoiden yhdistämiseen on syytä suhtautua varauksella. Hiili- ja luonnonarvomarkkinoiden erona on pidetty luonnon monimuotoisuuden paikallista luonnetta ja siten luonnonarvomarkkinoihin liittyvää tarvetta ottaa paikalliset erityispiirteet huomioon. Hiili- ja luonnonarvomarkkinoiden yhdistäminen edellyttää

valtioneuvoston selvityksen mukaan tuekseen lisää tutkimustietoa. Maa- ja metsätalousvaliokunta katsoo, että tämänkaltaiseen tutkimukseen on Suomessa tärkeä panostaa. Komission tiedonannossa mainittuja pilottihankkeita on tärkeää toteuttaa kattavasti eri puolilla Eurooppaa, sillä luonnon lisäksi myös toimintaympäristöt voivat erota merkittävästi toisistaan. Hiili- ja luonnonarvomarkkinoiden yhdistämistä on perusteltua selvittää ja edistää, sillä monet käytännön toimijat, kuten kunnat ja yritykset ovat tuoneet eri yhteyksissä esiin toiveitaan integroidusta järjestelmästä. Lisäksi maatalouden osalta voidaan nostaa esiin komission tiedonannossakin mainittu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2024/3012 pysyvää hiilenpoistoa, hiiliviljelyä ja hiilen varastointia tuotteisiin koskevasta unionin sertifiointikehyksen perustamisesta, jossa lähtökohtana on kannustaa luomaan synergioita ilmastoa ja luonnon monimuotoisuutta koskevien unionin tavoitteiden kanssa.

VALIOKUNNAN LAUSUNTO

Maa- ja metsätalousvaliokunta ilmoittaa,

että se yhtyy asiassa valtioneuvoston kantaan korostaen edellä esitettyjä näkökohtia.

Helsingissä 20.11.2025

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Ritva Elomaa ps
varapuheenjohtaja Anne Kalmari kesk
jäsen Tiina Elo vihr
jäsen Veronika Honkasalo vas
jäsen Laura Huhtasaari ps
jäsen Janne Jukkola kok
jäsen Antti Kangas ps
jäsen Teemu Kinnari kok
jäsen Milla Lahdenperä kok
jäsen Helena Marttila sd
jäsen Anders Norrback r
jäsen Piritta Rantanen sd
jäsen Timo Suhonen sd
jäsen Eerikki Viljanen kesk (osittain)

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Tuire Taina

Eriävä mielipide

Perustelut

Komission luontohyvityksiä koskevassa etenemissuunnitelmassa esitetään erilaisia toimenpiteitä luontohyvitysmarkkinoiden kehittämiseksi EU:ssa vuosille 2025–2027. Nyt käsittelyssä olevan tiedonannon pohjalta komission on tarkoitus arvioida, millaisia jatkotoimia EU-tasolla tarvitaan. Luontohyvitysmarkkinoiden tavoitteena on täydentää luontokadon pysäyttämisen riittämätöntä julkista rahoitusta niin EU- kuin kansallisella tasolla tukemalla niin kutsuttujen luontohyvitysyksiköiden kehittämistä.

Yhdymme suurelta osin maa- ja metsätalousvaliokunnan lausuntoon, mutta seuraavan lausuntoon viime hetkellä lisätyn linjauksen johdosta emme voi siihen yhtyä: ”Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, ettei talouskäytössä olevia metsiä merkittävässä määrin ohjaudu kokonaan talouskäytön ulkopuolelle.”

Suomalainen metsätalous on kestämättömällä tolalla, ja niin kansallisten kuin kansainvälisten ilmasto- ja ympäristösitoumustemme saavuttaminen vaatii koko metsäsektorin rakenteellista uudistusta kohti maltillisempia hakkuumääriä, kestävämpiä metsänkasvatustapoja ja laajempien alueiden siirtämistä luonnonsuojelun piiriin. Nykyisellään talouskäytössä on paljon luontoarvoiltaan arvokkaita vanhoja sekä luonnontilaisia metsiä, jotka tulisi luonnon monimuotoisuuden suojelemiseksi ja luontokadon pysäyttämiseksi asettaa tiukan suojelun piiriin.

Hallituksen laatimat vanhojen metsien suojelukriteerit ovat täysin tieteenvastaiset, ja niiden myötä suojeltavaa metsää ei juurikaan jää. Ne eivät ole myöskään EU:n biodiversiteettistrategian mukaisia. On todennäköistä, että ahtaasti määriteltyjen suojelukriteerien myötä metsätalouden piiriin tulee nykyistäkin enemmän sen ulkopuolella olleita vanhoja metsiä. Nykytilaan nähden on väistämätöntä, että osa talouskäytössä olevasta metsästä ohjautuu talouskäytön ulkopuolelle.

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitämme,

että suuri valiokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 20.11.2025

Veronika Honkasalo vas
Tiina Elo vihr